

تخمین هزینه‌های تعدیل تجاری بخش کشاورزی جمهوری اسلامی ایران

امید کرمی و حیدر قلی‌زاده^۱

چکیده

در ایران کمبود مطالعات در زمینه تخمین هزینه‌ها و منفعت‌های اصلاح تعرفه‌ها چالشی عمده تلقی می‌شود. روش اصلاح تعرفه‌ها و هزینه‌ی اصلاح آن برای دولت یکی از مسائلی است که در این تحقیق مورد بررسی قرار می‌گیرد. هدف دیگر این تحقیق محاسبه‌ی هزینه‌ی سوق‌دادن واردات کشور به سمت آزادسازی تجاری است. بر این مبنای واردات بخش کشاورزی ایران در سال ۱۳۸۹ براساس دو سناریو مورد تحلیل قرار گرفت. جهت اصلاح تعرفه‌های آزاردهنده، مالیات بر ارزش افزوده به میزانی برابر در سناریوها آورده شده است. سایر اصلاحات آورده شده در سناریوها برای برآورد هزینه‌ی آزادسازی تجاری می‌باشد. در این تحقیق، از روش TRIST که مورد تأیید بانک جهانی است، استفاده شده است. سناریوی اول، ضمن کاهش واردات به میزانی برابر با سناریوی دوم، درآمد تعرفه‌ای بالاتری را بدست می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که کاهش میانگین نرخ تعرفه همواره به کاهش درآمد تعرفه‌ای دولت منجر نمی‌شود و می‌توان با طراحی سناریوهای مختلف، ضمن کاهش میانگین نرخ تعرفه و رساندن میزان واردات به سطح مشخص، درآمد تعرفه‌ای را افزایش و یا کاهش داد. در نهایت پیشنهاد می‌شود سیاست مالیات بر ارزش افزوده جهت کاهش هزینه‌های گمرکی دولت استفاده گردد.

واژه‌های کلیدی: بخش کشاورزی، تعرفه، روش TRIST، هزینه‌های تعدیل تجاری

طبقه‌بندی JEL: E

مقدمه

ابزار تعرفه‌ای یکی از بهترین و متداول‌ترین ابزارهای حمایت مرزی در کلیه کشورهای جهان است. اما در ایران این ابزار در سالیان گذشته بر اثر سیطره ساختار دولتی تجارت، انواع ابزارهای غیرتعرفه‌ای و سیاست‌های ارزی مغفول مانده است. تضاد اتکای رژیم تجاری کشور به ابزارهای غیرتعرفه‌ای با اهداف گسترش صادرات و تعامل با اقتصاد جهانی باعث شده است قانونگذار در ماده ۱۱۵ قانون برنامه سوم بر حذف این ابزارها تأکید کند. در لایحه برنامه چهارم نیز بر رویکرد تعامل با اقتصاد جهانی، به عنوان یکی از اصول این برنامه تأکید شد. به طوری که، دولت موظف شد در طول این برنامه، نظام تعرفه‌ای بازرگانی کشور را بر پایه حمایت منطقی از تولید داخلی، شفاف سازی مقررات، کاهش تعدد رویه‌های واردات و فراهم‌سازی بستر مناسب برای الحاق به سازمان جهانی تجارت تنظیم کند. تعامل و گسترش مناسبات با اقتصاد جهانی نیازمند شفافیت، پایداری و انعطاف‌پذیری در رژیم تجاری کشور است. در یک رژیم تجاری با این مشخصات، سطح تعرفه‌ها، ابزارهای نظام تعرفه‌ای، پایداری نظام تعرفه، انعطاف‌پذیری نظام تعرفه‌ای و میزان نوسانات سالانه تعرفه‌ها از جمله موارد درخور توجه است. در نظر گرفتن مشخصات فوق خلاً یک نظام بهینه تعرفه‌ای را در بخش کشاورزی آشکار و ایجاد آن را ضروری می‌سازد (فریادرس و مقدسی، ۱۳۸۳).

^۱ - به ترتیب: دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی کشاورزی-اقتصاد کشاورزی دانشگاه تهران و دانشجوی دکتری مهندسی کشاورزی-اقتصاد کشاورزی دانشگاه تهران.

مطالعات گوناگونی در خصوص اصلاح تعرفه‌ها و هزینه‌های تعدیل تجاری در داخل و خارج از کشور انجام شده است. از این جمله، می‌توان به موارد زیر اشاره کرد.

منطقی و تقوی (۱۳۸۸) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی تأثیر موافقتنامه تجارت ترجیحی بر روی توسعه تجارت خارجی با استفاده از مدل اسمارت (مطالعه موردی ایران، ترکیه و پاکستان) با استفاده از روش اسمارت به تحلیل نتایج ایجاد یک موافقتنامه ترجیحی بین ایران، ترکیه و پاکستان و اصلاح نظام تعرفه‌های کشورمان پرداختند. نتایج، نشان دادند که اگر PTA^2 ها به گونه‌ای توسعه یابند که مزیت نسبی کشورها نسبت به همدیگر، مشابه مزیت نسبی آنها نسبت به سایر کشورهای جهان باشد، آنگاه کمک PTA ها به افزایش کارایی تجارت جهانی می‌تواند حداکثر شود؛ این مسئله زمانی بیشتر احتمال دارد، که PTA ها سهم بزرگی از تولید ناخالص داخلی جهان را تشکیل دهد، نه هنگامی که تنها شامل چند کشور فقیر باشند.

قنبری و ثاقب (۱۳۸۹) در مقاله‌ای با عنوان «تأثیر انعقاد موافقتنامه تجارت آزاد بر توسعه صادرات غیرنفتی و واردات کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای ایران در تجارت با ترکیه» دریافتند که پس از حذف موانع تعرفه‌ای بین ایران و ترکیه، حجم تجارت و صادرات ایران افزایش خواهد یافت و اگرچه میزان افزایش در واردات بیش از صادرات بوده و منجر به تغییرات منفی در تراز تجاری ایران با ترکیه می‌شود، اما بخش عمده افزایش واردات مربوط به کالاهای واسطه‌ای سرمایه‌ای مورد نیاز صنایع کشور می‌باشد.

آندریامانانجارا و همکاران (۲۰۰۹) در تحقیقی با عنوان «بررسی آثار اقتصادی موافقتنامه همکاری اقتصادی با تیجریه» به بررسی تأثیر ایجاد توافق‌نامه‌ای بین کشور نیجریه و اتحادیه اروپا می‌پردازد. نتایج تحقیق نشان داد که چنین موافقتنامه‌ای می‌تواند اثر معنی‌داری بر شاخص‌های اقتصادی کشور نیجریه داشته باشد.

لیم و سابوروفسکی (۲۰۱۰) در مقاله‌ای با عنوان «برآورد هزینه‌های تعدیل تجاری در سوریه» با بررسی دو سناریوی شرکت در موافقت‌نامه‌های تجاری و تغییر در نظام واردات، هزینه‌های تعدیل تجاری را در کشور سوریه تخمین زدند. نتایج نشان داد که سناریوی دوم در صورت حذف بخشی از تعرفه‌های واردات محصولات بخش‌های مختلف سوریه و اعمال یک نظام مالیات بر ارزش افزوده بر کالاها می‌تواند موفق عمل نماید.

در این مقاله قصد داریم تا طی دو سناریو به بررسی اثرات تغییر نظام تعرفه‌ای واردات محصولات کشاورزی ایران بپردازیم.

روش تحقیق

روش مورد استفاده در این تحقیق، روش پیشنهادی بانک جهانی ($TRIST^3$) است. $TRIST$ روش ساده‌ای برای ارزیابی اثرات تعدیل تجاری است. این روش توسط بخش تجارت بین‌الملل بانک جهانی^۴ معرفی شده است. از جمله مزایای این روش می‌توان به ساده بودن، قابل اجرا بودن آن با نرم‌افزار Excell، انعطاف‌پذیری آن، و تعمیم نتایج حاصل از آن به تمامی درآمدهای مالی دولت (به مانند مالیات بر ارزش افزوده) اشاره کرد. این روش با محاسبه هزینه‌های تعدیل تجاری، نتایج ایجاد یک موافقتنامه تجاری یا اصلاح نظام تعرفه‌ای را تحلیل می‌کند. بر مبنای این روش، تغییر تعرفه‌ها به سه طریق بر مقدار واردات اثر می‌گذارد. این سه اثر، اثر جاننشینی صادرکننده، جاننشینی کالای داخلی و اثر تقاضا می‌باشند. در ادامه هر یک از این اثرها به اختصار توضیح داده می‌شود (برنتون و همکاران، ۲۰۰۹).

(۱) اثر جاننشینی صادرکننده: با کاهش تعرفه واردات از کشور «الف»، قیمت محصول وارداتی از این کشور کاهش می‌یابد. این کاهش قیمت موجب جایگزین شدن محصول این کشور با محصول سایر کشورها می‌شود. اثر جاننشینی صادرکننده چگونگی جایگزین شدن محصول کشور «الف» به جای محصول کشوری مانند «ب» را بیان می‌کند. این اثر باعث تغییر در مقدار واردات از

² - Preferential Trading Arrangements

³ - Tariff Reform Impact Simulation Tool

⁴ - World Bank's International Trade Department

کشورهای طرف تجاری بعد از اعمال اصلاحات تجاری می‌شود. مقدار واردات از هر کشور طرف تجاری بعد از تغییر نرخ تعرفه با استفاده از رابطه (۱) محاسبه می‌شود (با ثابت ماندن میزان مالیات بر ارزش افزوده و سایر عوارض گمرکی):

$$\frac{\Delta p_j}{p_j^{old}} = \frac{\left[\frac{p_j^{new}}{p_{wid}} \right] - \left[\frac{p_j^{old}}{p_{wid}} \right]}{\left[\frac{p_j^{old}}{p_{wid}} \right]}$$

$$= \frac{(1+t_j^{new})(1+ext_j)(1+vat_j) - (1+t_j^{old})(1+ext_j)(1+vat_j)}{(1+t_j^{old})(1+ext_j)(1+vat_j)}$$

$$= \frac{t_j^{new} - t_j^{old}}{(1+t_j^{old})} \quad (1)$$

که در آن:

Δp_j = تغییر در قیمت واردات از کشور J

p_j^{old} = قیمت واردات از کشور طرف تجاری پیش از اصلاح تعرفه

p_j^{new} = قیمت واردات از کشور طرف تجاری پس از اصلاح تعرفه

p_{wid} = قیمت بازار جهانی

t_j^{old} = نرخ تعرفه پیش از اصلاح تعرفه‌ها

t_j^{new} = نرخ تعرفه پس از اصلاح تعرفه‌ها

ext_j = عوارض گمرکی موجود برای واردات کالا

vat_j = نرخ مالیات بر ارزش افزوده اعمال شده بر کالای وارداتی

$$q_j^{ES} = \left[\frac{\Delta p_j}{p_j^{old}} * Y_j^{ES} + 1 \right] q_j^{old} * \frac{\sum_{j=1, \dots, n} (q_j^{old})}{\sum_{j=1, \dots, n} \left(\left[\frac{\Delta p_j}{p_j^{old}} * Y_j^{ES} + 1 \right] q_j^{old} \right)} \quad (2)$$

که در آن:

q_j^{ES} = میزان محصول وارد شده از کشور طرف تجاری پس از اصلاح تعرفه‌ها

q_j^{old} = میزان محصول وارد شده از طرف تجاری پیش از اصلاح تعرفه‌ها

Y_j^{ES} = کشش جانشینی صادرات برای کالاهای صادراتی از کشور طرف تجاری

(۲) اثر جانشینی کالای داخلی: مخارج کل صرف شده برای یک کالا، بین کالای داخلی و خارجی تخصیص داده می‌شود. اثر جانشینی کالای داخلی، بیان می‌دارد که چگونه تقاضای مصرف‌کننده به هنگام تغییر قیمت نسبی کالای وارداتی، تغییر پیدا می‌کند. هنگامی که تغییر در میزان تعرفه‌ها اتفاق می‌افتد، قیمت نسبی کالای وارداتی تغییر می‌کند، که باعث ایجاد اثر جانشینی بین کالای داخلی و وارداتی می‌شود. روابطه (۳) و (۴) بیانگر میزان این اثر می‌باشند.

$$Q_{imp}^{DS} = \left[\frac{\Delta p_{imp}}{p_{imp}^{old}} * \lambda^{DS} + 1 \right] Q_{imp}^{old} \quad (3)$$

$$q_j^{DS} = q_j^{ES} + [Q_{imp}^{DS} - Q_{imp}^{old}] * \left[\frac{q_j^{old}}{\sum_{j=1, \dots, n} (q_j^{old})} \right] \quad (4)$$

که در آنها:

Q_{imp}^{old} = مقدار واردات پیش از اعمال اصلاحات تعرفه‌ها

Q_{imp}^{DS} = کل مقدار واردات پس از اعمال اصلاحات تعرفه‌ها

q_j^{DS} = مقدار واردات از طرف تجاری پس از جانشینی بین کالای وارداتی و کالای خانگی

λ^{DS} = کشش جانشینی داخلی برای واردات از کشور طرف تجاری

(۳) اثر تقاضا: تغییر در قیمت واردات منجر به تغییر کلی در قیمت محصولات می‌شود که منجر به تغییری در مصرف داخلی کالای وارداتی می‌شود. روابط (۵)، (۶) بیانگر این اثر و رابطه (۷) بیانگر مجموع سه اثر می‌باشند.

$$Q_{TD}^{new} = \left[\frac{\Delta p}{p_{old}} * \mu^D + 1 \right] Q_{TD}^{old} \quad (5)$$

$$Q_{imp}^{new} = Q_{imp}^{DS} + [Q_{TD}^{new} - Q_{TD}^{old}] * \left[\frac{Q_{imp}^{old}}{Q_{imp}^{old} + Q_{dom}^{old}} \right] \quad (6)$$

$$q_j^{new} = q_j^{DS} + [Q_{imp}^{new} - Q_{imp}^{DS}] * \left[\frac{q_j^{old}}{\sum_{j=1, \dots, n} q_j^{old}} \right] \quad (7)$$

که در آنها:

Q_{TD}^{old} = تقاضای کل اولیه برای کالا

Q_{TD}^{new} = تقاضای کل ثانویه برای کالا

Q_{dom}^{old} = مقدار اولیه تقاضا برای کالای داخلی

Q_{dom}^{new} = تقاضای ثانویه برای کالای داخلی

Q_{imp}^{new} = تقاضای ثانویه برای واردات محصول

q_j^{new} = میزان واردات از کشور طرف تجاری بعد از ایجاد سه اثر فوق

μ^D = کشش تقاضا برای محصول مورد بررسی

در این تحقیق به دلیل کمبود اطلاعات فقط اثر اول مورد استفاده قرار می‌گیرد و اثرات دوم و سوم ثابت فرض شده‌اند.

داده‌های مورد استفاده در این روش میزان واردات هر محصول از طرف‌های تجاری، قیمت C.I.F واردات محصولات، نرخ مالیات بر ارزش افزوده هر محصول، کشش تقاضا برای محصولات، کشش جانشینی بین محصولات داخلی و وارداتی، کشش جانشینی بین صادرکنندگان و تعدیل‌های لازم در نظام‌های تعرفه‌ای طی سناریوهای مختلف می‌باشد.

در این تحقیق، هزینه تعدیل تجاری در دو سناریوی اصلاح نظام تعرفه‌ای واردات ایران مورد بررسی قرار گرفته است. این سناریوها بدین شرح می‌باشند:

۱- قراردادن تعرفه‌های بالای ۴۰ درصد برابر با ۳۵، قراردادن تعرفه‌های بالاتر از ۲۰ درصد و کوچکتر مساوی ۴۰ درصد برابر با ۳۰ درصد، قراردادن تعرفه‌های بالای ۱۰ درصد (۵ درصد) و کمتر مساوی ۲۰ درصد (۱۰ درصد) برابر با ۱۰ درصد (۵ درصد) و قراردادن تمامی تعرفه‌های آزردهنده^۵ مساوی با ۵ درصد.

۲- حذف تمامی تعرفه‌های بالاتر از ۴۰ درصد، تعرفه‌های بزرگتر از ۲۰ درصد و کوچکتر مساوی ۴۰ درصد برابر با ۳۵ درصد و قراردادن تعرفه‌های بالای ۱۰ درصد (۵ درصد؛ صفر درصد) و کوچکتر مساوی ۲۰ درصد (۱۰ درصد؛ ۵ درصد) برابر با کران بالای آنها.

^۵ در این مقاله تعرفه‌های زیر ۵ درصد، تعرفه‌های آزردهنده در نظر گرفته شده‌اند. شایان ذکر است تعرفه‌های آزردهنده به تعرفه‌هایی اطلاق می‌شود که هزینه‌ی جمع‌آوری آن بیش از درآمد حاصل از آن است.

جدول (۱): سناریوهای مورد بررسی در این تحقیق

میزان تعرفه‌های موجود	سناریوی اول	سناریوی دوم
بیش از ۴۰ درصد	۳۵ درصد	صفر درصد
بین ۲۰ تا ۴۰ درصد	۳۰ درصد	۳۵ درصد
بین ۱۰ تا ۲۰ درصد	۱۰ درصد	۲۰ درصد
بین ۵ تا ۱۰ درصد	۵ درصد	۱۰ درصد
زیر ۵ درصد (آزاردهنده)	۵ درصد	۵ درصد

باید این نکته را عنوان داشت که بر خلاف مقالات انجام‌شده در این حیطة، این مقاله توصیه به حذف کامل تعرفه‌های آزاردهنده ندارد. چرا که مسائل ناشی از به‌کارگیری تعرفه‌های آزاردهنده را می‌توان با اعمال یک قانون مالیات بر ارزش افزوده و همزمان حذف این تعرفه‌ها، حل نمود. لذا در این مقاله به بررسی اثر حذف تعرفه‌های آزاردهنده پرداخته نمی‌شود و اصلاح آنها را توصیه می‌نماید. واردات محصولات کشاورزی در کشورهای در حال توسعه عمدتاً با ملاحظات سیاسی انجام می‌شود، نه بر مبنای ملاحظات اقتصادی. در این تحقیق یک سناریوی مجزا جهت بررسی اثرات انعقاد یک موافقت‌نامه تجاری، لحاظ نگردیده است. بنابراین اصلاح نظام تعرفه‌های فعلی در جهت آزادسازی تجاری و اصلاح وضعیت تعرفه‌های آزاردهنده، مبنای انتخاب سناریوها بوده است. حال باید دید در تقابل بین دو سناریوی اصلاح نظام تعرفه‌ای که یکی حذف تعرفه‌های بالای ۴۰ درصد و دیگری کاهش تعرفه‌های بالای ۴۰ درصد به ۳۵ درصد را مدنظر قرار می‌دهد، کدامیک اثرات بهتری را بر میزان واردات و درآمدهای حاصل از تعرفه دارند. در این تحقیق از آمار واردات محصولات کشاورزی ایران در سال ۱۳۸۹، استفاده شده است. منبع این آمار گمرک جمهوری اسلامی ایران است. میزان نرخ تعرفه در این مقاله از صادرات و واردات کشورمان برای سال مذکور مورد استفاده قرار گرفته است. منبع این آمار سایت سازمان توسعه تجارت ایران^۶ می‌باشد. میزان کسش جانشینی صادرکننده نیز منطبق با فروض مرسوم مورد استفاده در روش تحقیق برابر با ۱/۵ فرض شده است.

نتایج و بحث

در جدول (۲) درآمد تعرفه‌ای و درصد درآمد تعرفه‌ای از کل درآمدهای تعرفه‌ای گزارش شده است. بر این اساس، بیشترین درآمد تعرفه‌ای، از نرخ‌های تعرفه بیشتر از ۴۰ درصد حاصل می‌شود. می‌توان حمایت از تولیدکنندگان کشاورزی داخل را انگیزه به کار بستن این نرخ‌های بالا دانست. نرخ‌های تعرفه‌ای آزاردهنده ۱۹/۸ درصد درآمدهای تعرفه‌ای را عاید دولت می‌کنند. این مسئله نشانگر این است که میزان تعرفه‌های اعمال‌شده، عموماً از این دست هستند. با توجه به تعریف نرخ تعرفه آزاردهنده، این درآمد کفاف هزینه‌های خود را نمی‌دهد. پس یکی از اصلاحاتی که باید صورت گیرد، اصلاح اینگونه تعرفه‌هاست تا این میزان درآمد، بدون هزینه‌های اضافی به دست دولت برسد.

^۶ -<http://tpo.ir/>

جدول (۲) : درآمد تعرفه‌ای حاصل در نرخ تعرفه‌های مختلف (۱۳۸۹)

میزان تعرفه‌های موجود	درآمد تعرفه‌ای حاصل شده (هزار میلیارد ریال)	درصد درآمد تعرفه‌ای از کل
بیش از ۴۰ درصد	۶/۹۵	۵۴/۱
بین ۲۰ تا ۴۰ درصد	۱/۲۷	۹/۹
بین ۱۰ تا ۲۰ درصد	۱/۹۵	۱۵/۱
بین ۵ تا ۱۰ درصد	۰/۱۵	۱/۱
زیر ۵ درصد (آزاردهنده)	۲/۵۴	۱۹/۸
کل	۱۲/۹	۱۰۰

مأخذ: داده‌های گمرک جمهوری اسلامی ایران
با استفاده از نرم‌افزار Excell2007 و رابطه‌های آمده در روش TRIST تغییر در مقدار واردات بر اساس دو سناریوی فوق در جدول (۳) آورده شده است.

جدول (۳) : نتایج بررسی سناریوهای اصلاح نظام تعرفه‌ای

متغیرها	سناریوی ۱	سناریوی ۲
ارزش واردات (قبل)*	۹۴/۱	
ارزش واردات (بعد)	۱۱۹	۱۱۹
تغییرات	۲۴/۹	۲۴/۹
درآمد تعرفه‌ای (قبل)	۱۲/۹	
درآمد تعرفه‌ای (بعد)	۶۴/۸	۰/۲
#تغییرات	۵۱/۹	-۱۲/۷
میانگین تعرفه (قبل)	۲۴	
میانگین تعرفه (بعد)	۱۶	۱۲
تغییرات	-۸	-۱۲

* ارزش‌ها به هزارمیلیارد ریال
مأخذ: یافته‌های تحقیق

همان‌طور که از جدول فوق برداشت می‌شود، میزان ارزش واردات محصولات کشاورزی کشورمان در هر دو سناریو برابر و به میزان ۲۴/۹ هزار میلیارد ریال بیشتر از میزان فعلی خواهد بود. که می‌تواند تاثیر یکسانی را در کل بر تولیدکنندگان داخل بگذارد. در خصوص درآمدهای تعرفه‌ای باید گفت، سناریوی اول باعث افزایش به میزان زیاد درآمدهای تعرفه‌ای شده و سناریوی دوم باعث کاهش به میزان زیاد درآمدهای تعرفه‌ای شده است. این امر اهمیت ترکیب نرخ‌های تعرفه در ایجاد درآمد برای دولت را نشان می‌دهد. درآمد تعرفه‌ای سناریوی اول بسیار بالاتر از سناریوی دوم است و با توجه به اینکه ارزش واردات هر دو سناریو برابر است می‌توان گفت در کل سناریوی اول مناسب‌تر به نظر می‌رسد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود میانگین نرخ تعرفه در هر دو سناریو کمتر از میزان فعلی است که می‌تواند گامی در جهت آزادسازی تجاری باشد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

با توجه به اینکه دو سناریوی مورد بررسی وضع یکسانی را از جهت میزان واردات نشان دادند، می‌توان اصلاح نظام تعرفه‌ای به یکی از دو سناریوی فوق را دارای اثرات یکسانی برای تولیدکنندگان بخش کشاورزی داخل دانست. نکته مورد توجه در بررسی دو نظام تعرفه‌ای این است که دو سناریو علی‌رغم اینکه میزان واردات یکسانی را باعث می‌شوند، ولی درآمدهای تعرفه‌ای کاملاً متفاوت را برای دولت ایجاد می‌نمایند. این امر اهمیت تعیین نرخ تعرفه‌ها با توجه به میزان واردات هر محصول و درآمد تعرفه‌ای حاصل برای دولت را بیان می‌دارد. بدین مفهوم که یک میزان واردات مشخص در حالات مختلف، می‌تواند اثرات درآمدی متفاوتی را برای دولت به دنبال داشته باشد. از دیگر مزایای دو سناریوی فوق کاهش میانگین سطح تعرفه‌هاست که می‌تواند گامی در جهت آزادسازی تجاری بخش کشاورزی و افزایش رقابت در این بخش باشد. این تحقیق گواهی است بر این امر که کاهش میانگین نرخ تعرفه همواره به کاهش درآمد تعرفه‌ای دولت منجر نمی‌شود و می‌توان طی طراحی سناریوهای مختلف برای نظام تعرفه‌ای واردات محصولات کشاورزی ضمن کاهش میانگین تعرفه واردات و رساندن میزان واردات به سطح مشخص، درآمد تعرفه‌ای را افزایش و یا کاهش داد.

در نهایت می‌توان پیشنهاد نمود در اعمال نرخ‌های تعرفه برای بخش کشاورزی به اصلاح تعرفه‌های آزردهنده با اعمال نرخ مالیات بر ارزش افزوده برابر پرداخته شود. چرا که درآمد حاصل از هر دو حالت یکسان بوده و این در حالی است که مالیات بر ارزش افزوده هزینه‌های جمع‌آوری تعرفه‌های آزردهنده را نخواهد داشت. همچنین می‌توان با هدف‌گیری میزان واردات مشخصی، میزان درآمدهای تعرفه‌ای مختلفی را به دست آورد. که این امر می‌تواند از طریق طراحی سناریوهای مشخص و تحلیل اثرات درآمدی آن برای دولت، محقق شود.

منابع

فریادرس. و، مقدسی.ر. (۱۳۸۳)، بررسی نظام تعرفه بخش کشاورزی ایران طی دوره ۱۳۶۱-۱۳۸۲، اقتصاد کشاورزی و توسعه؛ ۱۲ (۴۸): ۱-۲۳.

قوانین و مقررات صادرات و واردات جمهوری اسلامی ایران، سازمان توسعه تجارت ایران، ۱۳۸۹
منطقی. ن، تقوی. مهدی (۱۳۸۸)، بررسی تأثیر موافقتنامه تجارت ترجیحی بر روی توسعه تجارت خارجی با استفاده از مدل اسمارت (مطالعه موردی ایران، ترکیه و پاکستان)، پژوهشنامه اقتصادی.

Andriamananjara.S, Brenton.p, von Uexküll.J.E, Walkenhorst.p (2009) Assessing the Economic Impacts of an Economic Partnership Agreement on Nigeria. *The World Bank Africa Region Africa Technical Families*.

Brenton, P., Saborowski, C., Staritz, C., & von Uexkull, E (2009) Assessing the adjustment costs of trade policy reform using TRIST (Tariff Reform Impact Simulation Tool). *World Bank Policy Research Paper 5045*. Washington, DC: The World bank.

Lim.J.J, Saborowski.C (2010), Estimates of trade-related adjustment costs in Syria, *Journal of Policy Modeling* 32, 843-864

Estimates of trade-related adjustment costs of agricultural sector in Iran

Omid Karamy & Heydar Gholizadeh

Abstract

Lack of studies in the field of estimating the costs and benefits of tariff reform is considered a major challenge in Iran. The tariff reform and its costs for government is one of the issues that are examined in this study. Another goal of this research is estimating the cost of pushing imports of the country towards trade liberalization. On this basis, imports of agricultural sector in Iran in 2010 under two scenarios were analyzed. For reforming nuisance tariff, a VAT policy is used in scenarios. Other reforms made in the scenarios is to estimate the costs of trade liberalization. In this study, TRIST method that is approved by the World Bank, has been used. In the first scenario, imports value decreased to a level equal to the second scenario, a higher tariff revenue is created. The results show that reducing the average tariff rate does not always result in the loss of tariff revenue. Different scenarios can be designed that reduce the average tariff rate and deliver import levels to a specified level when the tariff revenue is increased or decreased. Ultimately recommend that a VAT policy should be used to reduce the costs of customs administration.

JEL classification:

Key words: Agriculture sector, tariff, trade-related adjustment costs, TRIST method